

Checklist digitaliseringsopgave Omgevingswet

voor gemeentelijke bestuurders en programmamanagers

Deze checklist digitaliseringsopgave Omgevingswet is opgesteld door de VNG en geschreven voor gemeentelijke bestuurders en programmamanagers. Technische termen en details zijn hierin zoveel mogelijk vermeden. In hoofdlijnen schetsen we wat de digitaliseringsopgave van de Omgevingswet voor gemeenten betekent en wat actie- en aandachtspunten zijn voor gemeentelijke bestuurders en programmamanagers, betrokken bij de invoering van de Omgevingswet.

Omdat de Omgevingswet en de daaraan gekoppelde digitaliseringsopgave nog 'work in progress' zijn, wordt deze checklist elk kwartaal geactualiseerd met nieuwe inzichten, ervaringen en (deel)producten.

Voor vragen en nadere informatie over de gemeentelijke digitaliseringsopgave gekoppeld aan de Omgevingswet, kunt u contact opnemen met André van Nijkerken, 06 10 15 63 05, andre.vannijkerken@vng.nl

Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

Gekoppeld aan de Omgevingswet wordt een Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ingevoerd. Digitalisering is belangrijk voor het bereiken van de doelstellingen van de Omgevingswet en voor de gewenste dienstverlening aan de samenleving: meer ruimte, snelheid, gemak, transparantie en kwaliteit, minder onderzoeks- en bestuurslasten. De te realiseren onderdelen van het DSO worden bindend vastgelegd in uitvoeringsreggeving, zodat de werking van het DSO ook juridisch is geborgd.

Belang van digitalisering

Zonder adequate digitalisering zijn de doelstellingen

Actie-/aandachtspunt

De gemeentelijke digitaliseringsopgave gekoppeld aan de Omgevingswet gaat verder dan alleen de invoering van het DSO. Ook de context moet worden aangepast op werken met het DSO.

van de Omgevingswet niet haalbaar en zal ook de gewenste dienstverlening aan de samenleving niet kunnen worden verwezenlijkt. Daarom is het invoeren van een digitaal stelsel gekoppeld aan de Omgevingswet wettelijk verplicht. Tegelijk is de Omgevingswet vooral een ingrijpende stelselwijziging. Die vraagt een andere manier van denken en

werken. Gemeenten krijgen ruimte om daar een eigen invulling aan te geven. De digitaliseringsopgave moet dus aansluiten bij zowel de Omgevingswet als bij de eigen, gemeentelijke invulling daarvan. Lokale bestuurders en programmamanagers zijn verantwoordelijk voor het bepalen hoe die aansluiting vorm krijgt en wordt gerealiseerd.

Actie-/aandachtspunt

Een belangrijk punt van zorg en aandacht is dat veel bestuurders en managers digitalisering nog zien en behandelen als een taak voor de afdeling ICT. Het is belangrijk dat bestuur en beleid leidend zijn. Digitalisering is een voorwaarde om ambities te kunnen waarmaken.

Bestuursakkoord DSO

In het 'Bestuursakkoord implementatie Omgevingswet' (2015) hebben de Minister van IenM, het IPO, de VNG en de UvW afgesproken dat het DSO wordt ontwikkeld met als ambitie:

- in 2024 alle relevante beschikbare informatie, zowel over de van toepassing zijnde wet- en regelgeving als de gegevens over de fysieke omgevingskwaliteit ter plaatse, met één klik op de kaart beschikbaar te hebben en begrijpelijk te tonen;
- (als stap op weg hier naar toe) bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1-1-2021) digitaal met de Omgevingswet te werken, waarbij het huidige dienstverleningsniveau gehandhaafd blijft en de eerste winst met het digitale stelsel bereikt wordt (scenario 2).

Ontwikkeling DSO

Omdat de Omgevingswet nog in ontwikkeling is en de praktijk van het werken met de Omgevingswet zich nog moet uitkristalliseren, wordt het DSO stapsgewijs en samen met de beoogde gebruikers ontwikkeld. Bij elke volgende stap wordt gekeken wat het beste aansluit bij de inzichten van dat moment: agile ontwikkelen. Dit houdt in dat het stap voor stap gaat, zodat tijdig kan worden bijgestuurd.

Daarnaast wordt het DSO open ontwikkeld zodat softwareleveranciers en -ontwikkelaars gemakkelijk met eigen producten kunnen aansluiten op het DSO. Dat is belangrijk omdat het DSO niet alle denkbare functionaliteit gaat bieden voor werken met de Omgevingswet.

Actie-/aandachtspunt

Softwareleveranciers en -ontwikkelaars volgen de digitaliseringsopgave Omgevingswet en komen met producten die erop aansluiten. Gemeenten doen er goed aan om met hun leveranciers het gesprek aan te gaan over de digitaliseringsopgave van de Omgevingswet en hoe partijen samen kunnen zorgen dat die naar wens wordt ingevuld.

Zolang overigens nog niet duidelijk is hoe delen van de informatievoorziening precies worden ontwikkeld, is het raadzaam terughoudend te zijn met het maken van bindende afspraken met softwareleveranciers en -ontwikkelaars. Pilots organiseren en 'proof-of-concepts' doen met softwareleveranciers en -ontwikkelaars is geen probleem.

Digitale ondersteuning door het DSO

Het DSO biedt digitale ondersteuning bij de interactie tussen overheid en samenleving (initiatiefnemers, belanghebbenden e.a.) en bij samenwerking tussen overheden.

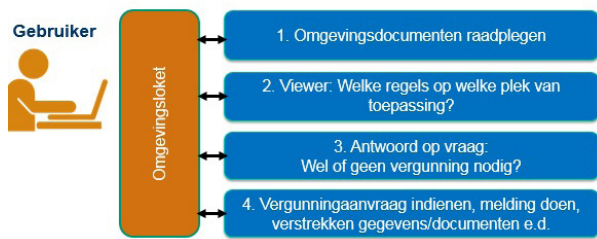
Hoe de digitale ondersteuning van samenwerking tussen overheden vorm krijgt, is nog onderwerp van gesprek. Mogelijk wordt het een digitale samenwerkingsruimte, maar daarover is nog geen besluit genomen.

Burgers, bedrijven en overheden wisselen straks informatie uit in een nieuw digitaal omgevingsloket. Dit komt in de plaats van het huidige OLO (aanvragen vergunningen), AIM (meldingen) en Ruimtelijkeplannen.nl. Het nieuwe omgevingsloket heeft een breder bereik dan deze huidige voorzieningen. Voor de rest sluit het DSO zoveel mogelijk aan op bestaande systemen en infrastructuur.

Functionaliteit omgevingsloket

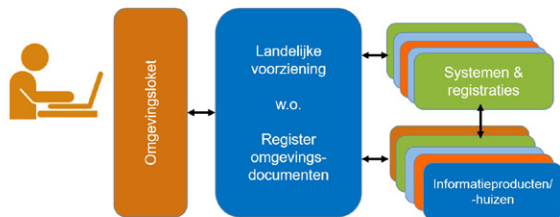
Het nieuwe digitale omgevingsloket krijgt de volgende functionaliteiten:

1. gebruikers (burgers, bedrijven en overheden) kunnen omgevingsdocumenten inzien
2. gebruikers krijgen op kaart per locatie informatie over zowel de van toepassing zijnde wet- en regelgeving als over de fysieke omgevingskwaliteit ter plaatse
3. gebruikers krijgen (als de gemeente hiervoor kiest) in het loket door beantwoording van een aantal vragen (vragenboom) duidelijkheid of voor een activiteit een vergunning of melding nodig is,
4. gebruikers kunnen een vergunningaanvraag of melding doen en de vereiste gegevens aanleveren

Onder de motorkap

Onder de motorkap werkt het DSO als volgt:

De twee componenten die het hart vormen van het landelijk DSO staan in het midden:

- een 'landelijke voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen' (het LVBB, dat als knooppunt zal fungeren) waarin alle gegevens over de fysieke leefomgeving stapsgewijs bij elkaar worden gebracht;
- een 'register omgevingsdocumenten' (ROD) dat alle omgevingsdocumenten inclusief wijzigingen en de geometrische verbeelding daarvan bevat.

Het loket zelf zal een plek krijgen op de gemeentelijke websites.

Gemeenten staan aan de lat om omgevingsdocumenten te maken, zoals een omgevingsvisie en een omgevingsplan. Voor omgevingsdocumenten geldt onder de Omgevingswet een digitale publicatieplicht. Die digitale publicatie loopt via de landelijke voorziening van het DSO (DSO-LV). Om die documenten straks via de landelijke voorziening van het DSO (DSO-LV) in het nieuwe omgevingsloket te krijgen, moeten deze documenten wel aan bepaalde standaarden voldoen. De documenten zelf worden vervaardigd met eigen gemeentelijke systemen en registraties, dus niet in het DSO zelf. Softwareleveranciers moeten hun software hier nog op aanpassen. Zij wachten daarmee tot de standaarden in dit kader bekend zijn (medio 2018 beta-versie, eind 2018 definitief).

Actie-/aandachtspunt

Gemeenten moeten hun systemen en (basis) registraties op orde hebben. Dit staat los van de Omgevingswet, het moet sowieso.

Omgevingsplannen bevatten straks regels. Om die regels straks in het nieuwe omgevingsloket op kaart en locatie te kunnen tonen, moet van elke regel het werkingsgebied worden meegegeven. Een flinke klus, zeker als gemeenten gebiedsgericht gaan werken, want dat laatste betekent dat per gebied andere regels kunnen gelden. Deze locatiegegevens moeten gemeenten straks samen met het omgevingsplan meegeven aan de landelijke voorziening van het DSO, zodat daar een goede vertaalslag kan worden gemaakt naar gegevens op kaart. Om dit goed te laten verlopen, moet ook het digitaal duiden van het werkingsgebied van regels aan bepaalde standaarden voldoen (medio 2018 beta-versie, eind 2018 definitief).

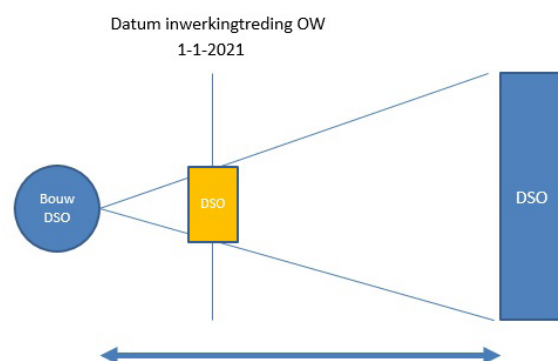
Naast regels zullen straks in het nieuwe omgevingsloket ook gegevens over de fysieke omgevingslocatie op kaart worden getoond. Deze 'informatieproducten' worden vervaardigd door zogenaamde 'informatiehuizen' en vervolgens in het nieuwe omgevingsloket gezet.

Over deze informatieproducten en informatiehuizen vinden op dit moment nog gesprekken plaats. Zodra de Omgevingswet in werking treedt zijn nog niet alle gewenste informatieproducten in het nieuwe omgevingsloket beschikbaar. De afspraak in het Bestuursakkoord is om ten minste het huidige niveau van dienstverlening te handhaven. Al het andere komt in de jaren daarna.

De planning van het DSO

Het DSO is een meerjarenproject dat na de inwerking-treding van de Omgevingswet nog doorgaat. Op 1

januari 2021 zal een eerste deel van het DSO staan, andere functionaliteit volgt later.

Omdat het DSO stapsgewijs wordt ontwikkeld is een planning van de oplevering van het DSO niet precies te geven. In het Bestuursakkoord is afgesproken dat alle bevoegd gezagen voorafgaand aan de inwerking-treding van de Omgevingswet ten minste een half jaar de tijd krijgen om met het DSO te oefenen.

Wat moet klaar zijn als de wet ingaat?

Om per 1 januari 2021 te kunnen werken volgens de Omgevingswet moet het DSO in ieder geval onderstaande functionaliteiten bieden om het huidige niveau van dienstverlening te kunnen handhaven:

- digitaal publiceren van omgevingsdocumenten
- digitaal tonen van regels op kaart
- digitaal indienen van vergunningaanvragen en meldingen

Streven is om op 1 januari 2021 het nieuwe omgevingsloket zover te hebben dat alle vier hoofdfunctionaliteiten van dat nieuwe loket beschikbaar zijn, dat hiernaast ook al gewerkt kan worden met vragenbomen.

Met prioriteit dus voor het kunnen publiceren van omgevingsdocumenten, voor het digitaal tonen van regels op kaart en voor het kunnen indienen van aanvragen en meldingen.

Vragenbomen en toepasbare regels

Eén van de functionaliteiten van het digitaal omgevingsloket is om door het beantwoorden van ja/nee vragen uitsluitsel te krijgen of een activiteit vergunningplichtig is. Het werken met vragenbomen is (nog) geen wettelijke verplichting, het gebruik is facultatief. Het voordeel ervan is dat veel vragen al in het loket zelf beantwoord kunnen worden. Dit is gemakkelijk voor gebruikers en de gemeente scheelt het veel werk. Zo blijft er meer tijd over voor complexe zaken.

Werken met vragenbomen vraagt een vertaalslag van juridische teksten naar toepasbare regels: een serie vragen die je met ja of nee kunt beantwoorden.

Gemeenten krijgen onder de Omgevingswet meer ruimte voor eigen afwegingen, ook ruimte voor aanvullende regels of deregulering. Regels kunnen per gemeente verschillen, dat betekent dat vragenbomen ook maatwerk zijn. Gemeenten moeten ze zelf maken. Dit geldt niet voor vragenbomen gekoppeld aan landelijk uniforme regelgeving, die mogelijk landelijk worden ontwikkeld.

Actie-/aandachtspunt

Gemeenten kunnen alvast besluiten om wel of niet te gaan werken met vragenbomen. Als dit besluit positief is, moeten de vragenbomen worden voorbereid. Ook hiervoor gelden bepaalde standaarden. Deze worden in de loop van 2018 bekend.

Indienen aanvragen en meldingen

Gekoppeld aan het kunnen indienen van vergunningaanvragen en meldingen is zaakgericht werken van

belang. Het DSO levert digitaal ingediende aanvragen en meldingen af op de elektronische deurmat van de gemeente. Daar stopt de taak/functionaliiteit van het DSO. Dit betekent dat de digitaal ingediende aanvraag/melding door de gemeente moet worden opgepakt in daarop aansluitende werkprocessen en systemen. De indiener en anderen willen de voortgang van de zaak immers kunnen volgen en bewaken. Dan praten we over zaakgericht werken. Veel gemeenten doen dit al, maar nog niet allemaal. Sommige zijn nog maar net begonnen.

Actie-/aandachtspunt

Gemeenten moeten zaakgericht kunnen werken. Dit vraagt ondersteunende softwarefunctionaliteit die gekoppeld kan worden aan het DSO. Het DSO levert aanvragen en meldingen alleen af. Vervolgens moeten aanvragen en meldingen door gemeenten zaakgericht en in eigen systemen en processen worden opgepakt.

Archivering, privacy en informatiebeveiliging

Naast zaakgericht werken zijn ook een goede archivering, privacybescherming en informatiebeveiliging van groot belang. Deze onderwerpen staan los van de Omgevingswet, ze moeten sowieso goed geregeld zijn.

Actie-/aandachtspunt

Gemeenten moeten de archivering, privacybescherming en informatiebeveiliging goed geregeld hebben, ook onder de Omgevingswet.

- omgevingsdocumenten vervaardigen (te beginnen met een omgevingsvisie en daarvan afgeleid een omgevingsplan)
- gewenste digitale ondersteuning van het werken met de Omgevingswet bepalen (dit is een verantwoordelijkheid van de lijn en niet van afdelingen ICT)
- gesprek(ken) aangaan met softwareleveranciers over hoe zij aankijken tegen de gewenste digitale ondersteuning in relatie tot de komst van het DSO
- eigen systemen en registraties op orde brengen
- een tijdige start maken met het duiden van het werkingsgebied van regels, want dat is een flinke klus
- besluit nemen om wel of niet te gaan werken met vragenbomen en bij positief besluit: zo spoedig mogelijk een begin maken met het vervaardigen van de gewenste vragenbomen
- zaakgericht werken op orde brengen (c.q. invoeren)
- archivering, privacybescherming en informatiebeveiliging op orde brengen

- de ontwikkeling van het DSO nauwgezet volgen en daar desgewenst input voor leveren

Tot slot

Speciaal voor degenen die met de meer technische kant van de invoering van het DSO worden belast,

heeft de VNG ook een checklist en een handreiking gemaakt. Deze zijn te vinden op de website van de VNG, bij het thema Omgevingswet.

Februari 2018